

УДК 355.089(477.8)"1944/1946"

DOI: 10.24919/2312-2595.10/52.257906

Ігор ДРОГОБИЦЬКИЙ

кандидат історичних наук, викладач кафедри теорії та методики навчання, Івано-Франківський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, пл. Міцкевича, 3, м. Івано-Франківськ, Україна, індекс 76000 (drogobutsky@ukr.net)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8718-9544>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/Z-5919-2019>

Бібліографічний опис статті: Дрогобицький, І. (2022). Особливості сприйняття збройної боротьби національно-визвольного руху опору в середовищі окремих соціальних верств західноукраїнського регіону (1944–1946 рр.). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 10/52, 213–229. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.10/52.257906>.

**ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ
НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ ОПОРУ
В СЕРЕДОВИЩІ ОКРЕМИХ СОЦІАЛЬНИХ ВЕРСТВ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО РЕГІОНУ (1944–1946 рр.)**

Анотація. Мета дослідження полягає в аналізі сприйняття представниками окремих соціальних верств суспільства західноукраїнського регіону збройних виявів опору нацистській та радянській окупаційно-репресивним системам; представленні видозміни їх ставлення до ідеї національного війська загалом та практичної реалізації її складових, зокрема. *Методологія дослідження* ґрунтується на принципах історизму, об'єктивності та науковості й використанні загальнонаукових (аналіз, синтез тощо) методів. *Визначальним методологічним підходом у реалізації завдань є системно-хронологічний. Наукова новизна* полягає у загальному окресленні причин та особливостей процесу реалізації представниками націоналістичного крила національного руху Опору розбудови військових структур армійського типу. Теоретичним підґрунтям для цього слугувало сприйняття збройної боротьби як невід'ємного

© Ігор Дрогобицький, 2022

ISSN 2312-2595 (Print) ISSN 2664-3715 (Online)

елементу здобуття та утвердження національного державного суверенітету. Більш рельєфною вагомість військового чинника у справі реалізації складових національної ідеї стала у часі нацистсько-радянського протистояння у межах сучасних кордонів України (1941–1944). Збройному опору відводилася важлива роль у протидії утвердженню та діяльності репресивно-тоталітарної радянської системи у краї із другої половини 1944 р.

Проте як керівництво українських націоналістів, так і широкі верстви населення краю не характеризувалися одноставністю у баченні значення, доцільності та форм військової діяльності. Такий стан зумовив еволюцію сприйняття концепції збройної боротьби загальною та окремими форм розбудови національних збройних сил у регіональному вияві зокрема. У матеріалі представлено основні етапи розгортання як збройної складової національного руху Опору, так і сприйняття їх крізь призму бачення представників основних верств національної спільноти краю. **Висновки** – із часу нацистсько-радянської війни та в післявоєнний період спостерігається еволюція уявлень представників основних суспільних верст щодо справи як постання та розвитку національного війська, так і щодо збройних змагань за реалізацію національних інтересів, визначальний з яких полягав у досягненні державного суверенітету.

Ключові слова: націоналізм; збройні сили; державний суверенітет; Українська Народна Самооборона; рух Опору.

Ihor DROHOBYTSKYI

PhD (History), Lecturer, Department of Theory and Methods of Teaching, Ivano-Frankivsk Regional Institute of Postgraduate Teacher's Education, 3, Mitskevych Square, Ivano-Frankivsk, Ukraine, postal code 76000 (drogobutsky@ukr.net)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8718-9544>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/Z-5919-2019>

To cite this article: Drohobyt'skyi, I. (2022). Osoblyvosti spryiniattia zbroinoi borotby natsionalno-vyzvolnoho rukhu oporu v seredovyshchi okremykh sotsialnykh verstv zakhidnoukrainskoho rehionu (1944–1946 rr.) [The peculiarities of the perception of the armed struggle of the national resistance in the environment of the certain social layers of the western Ukrainian region (1944–1946)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 10/52, 213–229. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.10/52.257906> [in Ukrainian].

**THE PECULIARITIES
OF THE PERCEPTION OF THE ARMED STRUGGLE
OF THE NATIONAL RESISTANCE IN THE ENVIRONMENT
OF THE CERTAIN SOCIAL LAYERS
OF THE WESTERN UKRAINIAN REGION
(1944–1946)**

Summary. The purpose of the study is to analyze the perception of representatives of certain social groups of society in the western Ukrainian region of armed resistance to the Nazi and Soviet occupation-repressive systems; presenting the changes in their attitude to the idea of the national army in general and the practical implementation of its components, in particular. The methodology of the study is based on the principles of historicism, objectivity and scientificity and the use of general scientific (analysis, synthesis, etc.) methods. The defining methodological approach in the implementation of tasks is system-chronological. The scientific novelty lies in the general outline of the reasons and features of the process of the development of military structures. The theoretical basis for this was the perception of armed struggle as an integral part of gaining and establishing national state sovereignty. The importance of the military factor in the realization of the components of the national idea became more prominent during the Nazi-Soviet confrontation within the modern borders of Ukraine (1941–1944). Armed resistance has been given an important role in counteracting the establishment and operation of the repressive and totalitarian Soviet system in the region since the second half of 1944.

However, both the leadership of Ukrainian nationalists and the general population of the region were not unanimous in their vision of the meaning, expediency and forms of military activity. This state has led to the evolution of the perception of the concept of armed struggle in general and some forms of development of national armed forces in the regional context in particular. The material presents the main stages of the deployment of both the armed component of the national Resistance movement and their perception through the prism of the vision of the representatives of the main social groups of the national community of the region. Conclusions – since the Nazi-Soviet war and in the postwar period there has been an evolution of ideas of the main social groups on the formation and development of the national army in particular, and on the armed struggle for national interests, the defining of which was to achieve state sovereignty in particular.

Key words: nationalism; armed forces; state sovereignty; Ukrainian People's Self-Defense; resistance movement.

Постановка проблеми. Збройна боротьба за утвердження національного суверенітету, що її вітчизняне суспільство веде у реаліях теперішньої російсько-української війни, є логічним продовженням військових змагань процесу державотворення, що яскраво характеризують національну історію ХХ ст. У цьому контексті відзначимо, що справа організації збройних сил (ЗС) як невід'ємної складової національного державного організму глибоко розпрацьовувалася на теоретичному рівні представниками різних вітчизняних політичних сил.

Концепція національного війська та збройної боротьби загалом належала до першочергових у баченні представників націоналістичного крила національного політикуму міжвоєнного етапу. Період II-ї світової війни, загалом та нацистсько-радянського конфлікту, зокрема, став часом спроби розбудови національних ЗС відповідно до бачення керівництва Організації українських націоналістів (ОУН), а згодом і її радикального (бандерівського) крила (ОУН (б)). Тут важливо наголосити на складності цього процесу. Він зумовлювався станом міжнародних взаємин в означеному періоді, дійсністю присутності на вітчизняних територіях нацистського та радянського окупаційно-репресивних режимів, існуванням розбіжностей у поглядах на створення ЗС серед представників керівництва ОУН (б) тощо.

Важливим в означеному контексті було також сприйняття справи формування ЗС у середовищі окремих тодішніх соціальних верств, зокрема селянства й інтелігенції. Адже саме представники першої становили більшість особового складу розгорнутих під егідою представників ОУН (б) Української повстанської армії (УПА) (Волинь, 1942 р.) та Української народної самооборони (УНС) (Галичина, 1943 р.). Варто підкреслити, що об'єктивне представлення цієї проблематики створює належне підґрунтя для системного відображення не тільки еволюції складових вітчизняної державницької традиції, але й процесів, які належать до сфери досліджень із історії повсякдення.

Окремо відзначимо, що реалізація таких досліджень та популяризація їх результатів сприятимуть поступовому подоланню

необ'єктивних стереотипів у сприйнятті значення та ролі окремих політичних сил у вітчизняній історії, а також глибшому розумінню процесу постання і розвитку національних збройних формувань.

Аналіз останніх досліджень передбачає представлення монографічного корпусу напрацювань із окресленого об'єкта дослідження у вигляді декількох груп.

Вивчення означеної проблематики здійснювалося науковцями та публіцистами із вітчизняної діаспори повоєнного часу. Ученими означеної групи аналізувалися події національно-визвольної боротьби середини ХХ ст. із представленням збройного чину у цьому процесі (Бедрій, 1983, 64 с.). Водночас, слід відзначити тенденційність окремих положень та узагальнень у діаспорній літературі із окресленої тематики (Мірчук, 1953, 319 с.).

Серед сучасних вітчизняних досліджень із окресленої проблематики слід згадати праці присвячені висвітленню історії націоналістичного фрагменту національного руху Опору середини ХХ ст. як у всеукраїнському (Киричук, 2003; Дзьобак та ін., 2005; Патриляк, 2012), так і у регіональному вимірах (Льницький, 2016). У згаданих дослідженнях, як і у окремих попередніх роботах за участю автора (І. Дрогобицький & О. Дрогобицька, 2019, с. 159–179) аналізуються як теоретико-ідеологічні, так і практичні складові активності ОУН (б) спрямовані на досягнення визначальної мети у вигляді Української Самостійної Соборної Держави (УССД).

Важливо також виокремити дослідження проблематики яких схожа із тією, що винесена у тему статті (Попп, 2019, с. 270–286). Поява таких робіт уможливорює більш глибоке розуміння специфіки повоєнного повсякдення у західноукраїнському регіоні та, відповідно, повніше представлення особливостей національно-визвольного руху в зазначеному хронологічному періоді.

До невирішених раніше частин загальної проблеми, можна передовсім віднести доречність здійснення аналізу відображення процесу розбудови збройних структур націоналістичного крила національного руху Опору у сприйнятті представників таких соціальних верств, як селянство та інтелігенція. На основі зіставлення та дослідження матеріалів офіційного характеру, що постали у націоналістичному середовищі, зі свідченнями, що їх зафіксовано у документах окремих тактичних та організаційних структур УПА та УНС, а згодом і оунівського підпілля у післявоєнний період, мож-

ливим є окреслення у загальних рисах етапів функціонування військових структур, як невід'ємної складової загальнонаціонального руху Опору.

Мета представленої матеріалу полягає у загальному аналізі сприйняття представниками окремих соціальних верств національної спільноти краю збройної боротьби під егідою ОУН (б) у часі нацистсько-радянського протистояння та у післявоєнний період, в умовах радянської окупації регіону.

Завдання, які передбачаються окресленою метою, зводяться до загального означення базових засад концепції розвитку збройних сил у середовищі ОУН (б); представлення специфіки ставлення представників інтелігенції та селянства регіону до справи військового будівництва і збройного опору загалом; встановлення зв'язку між чинниками зовнішньополітичного та внутрішньополітичного характеру у процесі визначення їхнього впливу на означену сферу відношення.

Виклад основного матеріалу. Потреба організації власних збройних сил напередодні і у ході Другої світової війни чітко окреслювалася діями як вітчизняного націоналістичного руху загалом, так і його радикального крила, після розколу у 1940 р. (Бедрій, 1983, с. 5–8).

Схожі уявлення та бачення характеризують позицію представників різних соціальних середовищ та верств – громадських діячів, політиків, священнослужителів як у краї, так і поза його межами. Одним із підтверджень цьому є свідчення Михайла Ільківа, учасника Українського національного об'єднання (УНО), який констатував, що створення національних збройних сил *«для (...) українців дуже важлива справа, бо ми хочемо відбудувати нашу самостійну українську державу»* (Ільків, 2020, с. 206).

Відзначимо неоднозначність розбудови ЗС під егідою ОУН (б) у 1941–1944 рр. Такий стан зумовлювався як впливом на події чинників зовнішньополітичного характеру, так і розбіжностями у баченні шляхів досягнення остаточної цілі у середовищі Центрального Проводу (ЦП) ОУН (б). Одним із вагомих чинників цього процесу було ставлення широких верств громадськості до питання національного війська.

У межах Галичини початки ЗС треба пов'язувати із формуванням загонів Української Народної Самооборони (УНС) (липень

1943 р.). Проте ці події варто трактувати як регіональний вияв процесу постання Української Повстанської Армії (УПА), розпочатого на Волині у 1942 р. Окреслюючи причини виникнення загонів УПА у межах «Північно-західних українських земель» (ПЗУЗ), Роман Шухевич наголошував на «жорстокому гнобленні» українців із сторони нацистів, а також радянських партизан (Шухевич, 2007, с. 337).

Схоже, Ростислав Волошин, один із організаторів військових структур під керівництвом ОУН (б), початки збройного опору констатував, що *«у відповідь на жорстокий національний і соціальний гніт, український селянин, щоб оборонити своє та своєї сім'ї життя перед нападом німецьких посіпак та (...) большевицьких партизанських банд (...) злучившись з такими ж, як сам, односельчанами, створив перші збройні відділи самооборони – Української Повстанчої Армії»* (Волошин, 1995, с. 244). Водночас автор окреслює етапність згаданого процесу. Ним наголошується, що станом на 1943 р. *«УПА вже не партизанка, це зав'язок майбутньої української збройної сили, це будуча державна Українська Народня Армія»* (Волошин, 1995, с. 245).

На шпальтах офіційного видання ЦП ОУН (б) станом на середину 1943 р. у характеристиці *«відношення громадянства до проблеми збройної сили»*, стверджувалося, що найбільш задіяним до процесу її формування є селянство, яке *«дає для цієї справи все, що може дати»* (В. Д., 1995, с. 250). Водночас констатувалося, що *«армія – це незвичайно складний механізм, який вимагає цілих кадрів фахівців не тільки для поодиноких стягів (родів зброї), але й помічних служб. Їх – ці кадри – мусить дати українське місто. Воно їх дає – але замало (...) Приходить час активної боротьби. Щоб вона була успішна, у ній мусить взяти участь кожний українець: селянин, робітник, інтелігент (...) В українські мізки мусить врости свідомість, що тільки власна армія уможливить нам здвигнення і закріплення української держави»* (В. Д., 1995, с. 250).

Водночас поширення ідеї про необхідність організованої боротьби за державний суверенітет та подальше сприйняття і реалізація її положень у середовищі широких верств національної спільноти, зокрема у межах Галичини, треба трактувати як поступовий процес із не завжди однозначно результативними наслідками. Опоередкованим підтвердженням окресленої ситуації є уривки із доку-

ментів, що стосуються діяльності окремих тактичних одиниць УПА-Захід (УПА-З) та регіональних частин організаційної структури ОУН (б). Промовистим, зокрема, є фрагмент такого змісту: *«Которин(и) (сучасна Жидачівщина, Львівська обл.) це село малосвідоме. На нас люди дивляться, як на «військо» ліпше від німців і «коломийці» (калмиків) тому, що ми самі нічого не забираємо, також тому, що ми так само говоримо, як вони. Шанують нас за те, що ми на їх думку дуже дисципліновані та любимо порядок. Одначе не усвідомляють цього духовного зв'язку, який повинен бути між нацією та її армією»* («За Дністром», 2012, с. 546). Як бачимо, автором документу чітко фіксується необізнаність населення, зокрема селян, із ходом створення та розбудови ЗС у формі збройних одиниць спершу УНС, а згодом – УПА-З.

Доводиться констатувати, що часом, коли у середовищі вітчизняного загалу Галичини починає викристалізовуватися бачення в структурах УПА-З початків *«українського війська»* став, фактично, період повернення радянської окупаційної системи у 1944 р. Водночас уявлення стосовно можливостей успіху збройної боротьби націоналістичного крила національного руху Опору були не однастайними. У документах підпілля повоєнного часу фіксувалися відповідні настрої. Констатовалося, зокрема, що *«коли ж йде про певний погляд на будуче нас рідко вчисляється як силу, що встановлятиме лад на цих землях, а нашу долю узалежнюють виключно від зовнішніх факторів»* (Данило, 2012, с. 627).

Відзначимо, отже, що сприйняття справи як національного державотворення загалом, так і розгортання спротиву, у тому числі й збройного, нацистському та радянському репресивно-окупаційним режимам у середовищі окремих соціальних страт було різним і залежало від багатьох чинників. У подальший період таке ставлення не тільки збереглося, але й посилювалося. У звітній документації ОУН (б) Станіславщини (сучасна Івано-Франківська область) при характеристиці подій *«Зимової блокади»* 1946 р. констатовалося: *«В першій половині блокади (населення) втратило цілковито майже віру (...) в нашу перемогу, але і існування. Настрої нижче депресій, заляканий терором селянин не то що не вірив в існування Української Повстанчої Армії, підпілля, недалеко був від того, щоб признати большевикам перемогу, і закріплення на довгий час існуючого стану. Стрясення з цієї апатії прийшло після першої половини*

березня (після промови Черчіля в Фултоні, 3.III.1946 р.), ожили настрій, надії на зміну існуючого стану, ожила віра в упадок большевизму. В перемогу революційно-визвольних сил і можливість створення революції маси не вірять, натомість вірять в третю світову війну, в якій Англія і Америка – переможе і буде Україна» («Звіт», 2013, с. 349).

У звітах із Коломийської округи ОУН (б) (сучасна Івано-Франківщина) констатувалося, що «населення вправді бачить у нас борців за волю, однак багато сумнівається у виборення УССД власними силами і розчисляє на Англію та Америку» (Хома, 2015, с. 137).

Схоже представляв ситуацію станом на весну 1946 р. окружний провідник Коломийщини Григорій Борис «Легкий» констатуючи, що «населення тримається добре, головним підтримуючим моральним чинником для нього є надія (на) швидкий початок війни» (Легкий, 2015а, с. 65). У такому становищі відзначалося, що «населення так сильно вірить у конфлікт, що старається передавати всю віру Українським Повстанцям, підпільникам, незалежно від того, що вони до сподівань населення ставляться скептично» (Легкий, 2015б, с. 75).

Означений вище спосіб сприйняття дійсності був характерним не тільки для селянського середовища. Аналогічні думки домінували і у середовищі інтелігенції. Оунівцями стверджувалося, зокрема, що загал останньої «признає правильність нашої боротьби, однак майже вся (інтелігенція – авт.) бачить визволення лише при допомозі альянтів» (Хома, 2015, с. 137).

Функціонери підпілля із меж Коломийщини констатували, що «ставлення старої інтелігенції до нашої визвольно-революційної боротьби наскрізь неправильне (...) Нашу боротьбу вони уважають тимчасовим своєвільним явищем, а жертви наші безцільними, внаслідок чого большевики тільки посилюють свій терор та нищать українське населення. Самих повстанців називають молодими запальчивими людьми, фанатиками, які з замкненими очима йдуть на певну смерть. На думку цієї інтелігенції тепер треба спокійно сидіти вдома та ждати слушного моменту (...) Цим слушним моментом вона вважає той час, коли вже Америка розіб'є большевиків» (Буджак, 2015, с. 681, 682).

У документах підпілля констатувалося: «Інтелігенція не може зрозуміти чому орієнтуємося тільки на власні сили. Між нею мож-

на чути навіть такі думки: «Не можна заперечити історичного значення нашої визвольної-революційної боротьби під сучасний момент, але чому ми повторюємо помилку з перед 30-ти років і орієнтуємось тільки на власні сили». Є ще і такі думки, що «краще б було піти на еміграцію, бо боротьба в краю вимагає дуже великих жертв» (...). так думає поважніша частина української інтелігенції, згідно міського населення» (Легкий, 2015b, с. 75, 76).

Натомість відповідь ідеологів націоналістичного крила національного руху Опору окреслювалася тим, що *«проллята кров, хоч і є трагізмом нації, але вона рівночасно є її моральною силою, є її життям. (...) Вона є сумлінням народу, що не дає йому заснути в неволі. Ця пролита кров борців, хоч і становить трагізм народу, але це здоровий трагізм, творчий трагізм. Він (...) пориватиме народ до нових і нових кровавих змагань доти, доки цих змагань не освятить перемога»* (Дяченко, 1979, с. 19).

Висновки. Таким чином, напередодні Другої світової війни та, зокрема, у часі нацистсько-радянського зіткнення спостерігається намагання ЦП ОУН (б) реалізувати власну концепцію розбудови національних ЗС, які, зі свого боку, трактувалися як невід'ємний чинник у досягненні визначальної мети – УССД.

Дійсність постанови збройних відділів підпорядкованих ОУН (б) характеризується протиставленням різних підходів до реалізації спротиву окупантам, що існували у середовищі керівництва організації. Також на цей процес впливали реалії окупаційних режимів та перебіг радянсько-гітлерівського протистояння.

Відзначимо, що ініціатива у справі розгортання збройного опору окупаційним чинникам виходила від широких народних мас. Проте серед представників окремих верств тодішнього вітчизняного соціуму справа розвитку національних ЗС, як і збройна боротьба за УССД сприймалася не завжди однозначно. При цьому на початках давалася визнаки відсутність належної поінформованості загалу про постанови збройних структур під егідою ОУН (б) у регіоні. У післявоєнний період, на етапі функціонування воєнізованого підпілля, неоднозначність сприйняття збройної боротьби зумовлювалася несприйняттям концепції опертя на власні сили та відсутністю міжнародної підтримки у справі реалізації національних інтересів. Натомість у процесі протистояння із репресивно-окупаційними режимами з метою здобуття та утвердження державного суверенітету

представниками проводу ОУН (б) обґрунтовувалася невідворотність збройного опору. При цьому у ньому вбачався інструмент виконання завдань не тільки у суспільно-політичній, але й в ідеологічній площинах. Кінцевою ж метою визначалося утвердження УССД.

Джерела та література

- Бедрій, А.** (1983). *ОУН і УПА*. Нью-Йорк, Лондон, Мюнхен, Торонто: Українська центральна інформаційна служба.
- Буджак, Т.** («Сталевий»). (2015). Звіт за 1949 р. В Д. Проданик & В. Гуменюк (Упоряд.), *Літопис УПА. Нова серія. Т. 25: Коломийська округа ОУН. Документи і матеріали. 1945–1952* (с. 510–688). Київ, Торонто: НАН України, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, вид-во «Літопис УПА», Державний комітет архівів України, ЦДАГО України, ГДА СБУ.
- В. Д.** (1995). Час не жде. Кілька завваг на тему збройної сили. В Ю. Маївський & Є. Штендера (Ред.), *Літопис УПА. Основна серія. Т. 24: Ідея і чин: Орган Проводу ОУН, 1942–1946. Передрук підпільного журналу* (с. 247–250). Торонто: Вид-во «Літопис УПА».
- Волошин, Р.** («Борисенко А. С.»). (1995). На шляхах збройної боротьби. В Ю. Маївський & Є. Штендера (Ред.), *Літопис УПА. Основна серія. Т. 24: Ідея і чин: Орган Проводу ОУН, 1942–1946. Передрук підпільного журналу* (с. 243–247). Торонто: Вид-во «Літопис УПА».
- Данило.** (2012). Організаційний звіт (липень-серпень 1944 р.). В С. Волянчук (Упоряд.), *Літопис УПА. Нова серія. Т. 20: Воєнна Округа УПА «Лисоня». Документи і матеріали. 1943–1952* (с. 619–627). Київ, Торонто: НАН України, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, вид-во «Літопис УПА», Державний комітет архівів України, ЦДАГО України, ГДА СБУ.
- Дзьобак, В., Гльюшин, Г., Касьянов, А., & Кентій, А.** (Упоряд.). (2005). *Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія: історичні нариси*. Київ: Наукова думка.
- Дрогобицький, І., & Дрогобицька, О.** (2019). Особливості постановня збройних сил під егідою ОУН(б) (1941–1943 рр.): між теорією та практикою. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія, 2/44*, 159–179. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.2/44.184674>.
- Дяченко, М.** («Марко Босслав»). (1979). Кров героїв (На увагу зневіреним у перемогу). В Є. Штендера & Й. Потічний (Ред.), *Літопис УПА. Основна серія. Т. 4: Чорний ліс: видання команди Станіславівського тактичного відтинка УПА (Чорний Ліс), 1947–1950. Передрук під-*

- пільного журналу УПА. Кн. II: 1948–1950* (с. 18–20). Торонто: Вид-во «Літопис УПА».
- За Дністром. Звіт з рейду і переходу фронту сот. Холодноярців. (2012). В С. Волянюк (Упоряд.), *Літопис УПА. Нова серія. Т. 20: Воєнна Округа УПА «Лисоня». Документи і матеріали. 1943–1952* (с. 546–548). Київ, Торонто: НАН України, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, вид-во «Літопис УПА», Державний комітет архівів України, ЦДАГО України, ГДА СБУ.
- Звіт за час від 1.I. – 15.IV.1946 р. (зимова блокада 1946 р.). (2013). В Д. Проданик & С. Лесів (Упоряд.), *Літопис УПА. Нова серія. Т. 22: Станіславівська округа ОУН. Документи і матеріали. 1945–1951* (с. 317–352). Київ, Торонто: НАН України, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, вид-во «Літопис УПА», Державний комітет архівів України, ЦДАГО України, ГДА СБУ.
- Льків, М.** (2020). Німецькі концентраційні лагери. Спогад. В М. Романюк (Ред.), *Українські націоналісти в боротьбі проти нацизму: збройне протистояння, спротив у німецьких тюрмах і концтаборах, діяльність на еміграції. Документи та матеріали* (с. 203–218). Львів: НАН України Ін-т українознавства імені І. Крип'якевича.
- Льницький, В.** (2016). *Карпатський край ОУН в українському визвольному русі (1945–1954)*. Дрогобич: Посвіт.
- Киричук, Ю.** (2003). *Український національний рух 40–50-х років ХХ століття: ідеологія і практика*. Львів: Добра справа.
- Легкий, Г. («Борис»)**. (2015а). Друже! (лист до провідника КК ОУН (б) Ярослава Мельника). В Д. Проданик & В. Гуменюк (Упоряд.), *Літопис УПА. Нова серія. Т. 25: Коломийська округа ОУН. Документи і матеріали. 1945–1952* (с. 64–68). Київ, Торонто: НАН України, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, вид-во «Літопис УПА», Державний комітет архівів України, ЦДАГО України, ГДА СБУ.
- Легкий, Г. («Борис»)**. (2015б). Інформаційний звіт. Події за час від 1.10.1946 – 31.3.1947 р. В Д. Проданик & В. Гуменюк (Упоряд.), *Літопис УПА. Нова серія. Т. 25: Коломийська округа ОУН. Документи і матеріали. 1945–1952* (с. 69–76). Київ, Торонто: НАН України, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, вид-во «Літопис УПА», Державний комітет архівів України, ЦДАГО України, ГДА СБУ.
- Мірчук, П.** (1953). *Українська Повстанська Армія, 1942–1952*. Мюнхен: Цицерон.

- Патриляк, І.** (2012). *Встань і борись! Слухай і вір... Українське націоналістичне підпілля та повстанський рух 1939–1960 рр.* Львів: Часопис.
- Попп, Р.** (2019). Ставлення населення до діяльності ОУН і УПА у перші повоєнні роки (на матеріалах підпільних звітів). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія, 2/44*, 270–286. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.2/44.184679>.
- Хома, В.** («Марко»). (2015). Інформативний звіт за мм. квітень і травень 1947 р. В Д. Проданик & В. Гуменюк (Упоряд.), *Літопис УПА. Нова серія. Т. 25: Коломийська округа ОУН. Документи і матеріали. 1945–1952* (с. 106–143). Київ, Торонто: НАН України, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, вид-во «Літопис УПА», Державний комітет архівів України, ЦДАГО України, ГДА СБУ.
- Шухевич, Р.** («Тарас Чупринка»). (2007). До генези Української Головної Визвольної Ради. В С. Богунов, В. Даниленко, А. Кентій, С. Кокін, В. Лозицький, М. Посівнич (Упоряд.), *Літопис УПА. Нова серія. Т. 10: Життя і боротьба «Тараса Чупринки» (1907–1950). Документи і матеріали* (с. 335–347). Київ, Торонто: НАН України, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, вид-во «Літопис УПА», Державний комітет архівів України, ЦДАГО України, ГДА СБУ.

References

- Bedrii, A.** (1983). *OUN i UPA [OUN i UPA]*. Niu-York, London, Miunkhen, Toronto: Ukrainiska tsentralna informatsiina sluzhba [in Ukrainian].
- Budzhak, T.** («Stalevyi»). (2015). Zvit za 1949 r. [Report for 1949]. In D. Prodanyk & V. Humeniuk (Comps.), *Litopys UPA. Nova seriia. T. 25: Kolomyiska okruha OUN. Dokumenty i materiialy. 1945–1952 – Litopys UPA. New Series. Vol. 25: Kolomyia district of the OUN. Documents and materials. 1945–1952* (pp. 510–688). Kyiv, Toronto: National Academy of Sciences of Ukraine (NANU), M.S. Hrushevskyyi Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies; Litopys UPA Publishing House, State Committee for Archives of Ukraine, Branch State Archive of the Security Service of Ukraine [in Ukrainian].
- V. D.** (1995). Chas ne zhde. Kilka zavvah na temu zbroinoi syly [Time is not waiting. A few remarks on the subject of the armed forces]. In Yu. Maivskyyi & Ye. Shtendera (Eds.), *Litopys UPA. Osnovna seriia. T. 24: Ideia i chyn: Orhan Provodu OUN, 1942–1946. Peredruk pidpilnoho zhurnalu – Litopys UPA. Basic series. Vol. 24: Idea and Aktion: Journal of the OUN*

- Leadership, 1942–1946. Reprint of the Underground Journal* (pp. 247–250). Toronto: Vyd-vo «Litopys UPA» [in Ukrainian].
- Voloshyn, R.** («Borysenko A.S.»). (1995). Na shliakhakh zbroinoi borotby [On the Path of the Armed Struggle]. In Yu. Maivskiyi & Ye. Shtendera (Eds.), *Litopys UPA. Osnovna seriia. T. 24: Ideia i chyn: Orhan Provodu OUN, 1942–1946. Peredruk pidpilnoho zhurnalu – Litopys UPA. Basic series. Vol. 24: Idea and Aktion: Journal of the OUN Leadership, 1942–1946. Reprint of the Underground Journal* (pp. 243–247). Toronto: Vyd-vo «Litopys UPA» [in Ukrainian].
- Danylo.** (2012). Orhanizatsiinyi zvit (lypen-serpen 1944 r.) [Organizational report (July-August 1944)]. In S. Volianiuk (Comp.), *Litopys UPA. Nova seriia. T. 20: Voienna Okruha UPA «Lysonia». Dokumenty i materialy. 1943–1952 – Litopys UPA. New Series. Vol. 20: Lysonya UPA Military District. Documents and materials. 1943–1952* (pp. 619–627). Kyiv, Toronto: National Academy of Sciences of Ukraine (NANU), M.S. Hrushevskiyi Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies; Litopys UPA Publishing House, State Committee for Archives of Ukraine, Branch State Archive of the Security Service of Ukraine [in Ukrainian].
- Dzobak, V., Iliushyn, H., Kasianov, A., & Kentii, A.** (Comps.). (2005). *Orhanizatsiia Ukrainskykh Natsionalistiv i Ukrainska Povstanska Armiia: istorychni narysy [Organization of Ukrainian Nationalists and Ukrainian Insurgent Army: Historical Essays]*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Drohobytskyi, I., & Drohobytska, O.** (2019). Osoblyvosti postannia zbroinykh syl pid ehidoiu OUN(b) (1941–1943 rr.): mizh teoriieiu ta praktykoiu [Features of the formation of an armed forces under the auspices of the OUN (b) (1941–1943): between theory and practice]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriia Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 2/44*, 159–179. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.2/44.184674> [in Ukrainian].
- Diachenko, M.** («Marko Boieslav»). (1979). Krov heroiv (Na uvahu znevirenym u peremohu) [Blood of the Heroes (Attention to the desperate in victory)]. In Ye. Shtendera & Y. Potichnyi (Eds.), *Litopys UPA. Osnovna seriia. T. 4: Chornyi lis: vydannia komandy Stanyslavivskoho taktychnoho vidtynka UPA (Chornyi Lis), 1947–1950. Peredruk pidpilnoho zhurnalu UPA. Kn. II: 1948–1950 – Litopys UPA. Basic series. Vol. 4: Black Forest: publication of the Stanislaviv Tactical Division of the Ukrainian Insurgent Army (Black Forest), 1947–1950. Reprint of the Under-*

ground Journal. Iss. II: 1948–1950 (pp. 18–20). Toronto: Vyd-vo «Litopys UPA» [in Ukrainian].

Za Dnistrom. Zvit z reidu i perekhodu frontu sot. Kholodnoiartsiv [Beyond the Dniester. Report on the raid and crossing of the front of Kholodnoyarcy's sotnya]. (2012). In S. Volianiuk (Comp.), *Litopys UPA. Nova seriia. T. 20: Voienna Okruha UPA «Lysonia». Dokumenty i materialy. 1943–1952 – Litopys UPA. New Series. Vol. 20: Lysonya UPA Military District. Documents and materials. 1943–1952* (pp. 546–548). Kyiv, Toronto: National Academy of Sciences of Ukraine (NANU), M.S. Hrushevskyyi Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies; Litopys UPA Publishing House, State Committee for Archives of Ukraine, Branch State Archive of the Security Service of Ukraine [in Ukrainian].

Zvit za chas vid 1.I. – 15.IV.1946 r. (zymova blokada 1946 r.) [Report for the time from 1.I. – 15.IV.1946 (Winter Blockade of 1946)]. (2013). In D. Prodanyk & S. Lesiv (Comps.), *Litopys UPA. Nova seriia. T. 22: Stanyslavivska okruha OUN. Dokumenty i materialy. 1945–1951 – Litopys UPA. New Series. Vol. 22: Stanislaviv district of the OUN. Documents and materials. 1945–1951* (pp. 317–352). Kyiv, Toronto: National Academy of Sciences of Ukraine (NANU), M.S. Hrushevskyyi Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies; Litopys UPA Publishing House, State Committee for Archives of Ukraine, Branch State Archive of the Security Service of Ukraine [in Ukrainian].

Ilkiv, M. (2020). Nimetski kontsentratsiini lahery. Spohad [German concentration camps. Recollection]. In M. Romaniuk (Ed.), *Ukrainski natsionalisty v borotbi proty natsyzmu: zbroine protystoiannia, sprotyv u nimetskykh tiurmakh i kontstaborakh, diialnist na emihratsii. Dokumenty ta materialy – Ukrainian nationalists in the struggle against Nazism: armed confrontation, resistance in German prisons and concentration camps, activities in exile. Documents and materials* (pp. 203–218). Lviv: NANU Ukrainy In-t ukrainoznavstva imeni I. Kryp'iakevycha [in Ukrainian].

Ilnytskyi, V. (2016). *Karpatskyi kraj OUN v ukrainskomu vyzvolnomu rusi (1945–1954) [The OUN Carpathian region in ukrainian liberation movement (1945–1954)]*. Drohobych: Posvit [in Ukrainian].

Kyrychuk, Yu. (2003). *Ukrainskyi natsionalnyi rukh 40–50-kh rokiv XX stolittia: ideolohiia i praktyka [Ukrainian National Movement of the 40–50's of the XX century: ideology and practice]*. Lviv: Dobra sprava [in Ukrainian].

Lehkyi, H. («Borys»). (2015a). Druzhe! (lyst do providnyka KK OUN (b) Yaroslava Melnyka) [Friend! (Letter to the leader of the OUN (b) Yaroslav Melnyk)]. In D. Prodanyk & V. Humeniuk (Comps.), *Litopys UPA. Nova seriia. T. 25: Kolomyiska okruha OUN. Dokumenty i materialy. 1945–1952 – Litopys UPA. New Series. Vol. 25: Kolomyia district of the*

- OUN. Documents and materials. 1945–1952* (pp. 64–68). Kyiv, Toronto: National Academy of Sciences of Ukraine (NANU), M.S. Hrushevskyy Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies; Litopys UPA Publishing House, State Committee for Archives of Ukraine, Branch State Archive of the Security Service of Ukraine [in Ukrainian].
- Lehkyi, H.** («Borys»). (2015b). Informatyynyi zvit. Podii za chas vid 1.10.1946 – 31.3.1947 r. [Information report. Events for the period from October 1, 1946 to March 31, 1947]. In D. Prodanyk & V. Humeniuk (Comps.), *Litopys UPA. Nova seriia. T. 25: Kolomyiska okruha OUN. Dokumenty i materiialy. 1945–1952 – Litopys UPA. New Series. Vol. 25: Kolomyia district of the OUN. Documents and materials. 1945–1952* (pp. 69–76). Kyiv, Toronto: National Academy of Sciences of Ukraine (NANU), M.S. Hrushevskyy Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies; Litopys UPA Publishing House, State Committee for Archives of Ukraine, Branch State Archive of the Security Service of Ukraine [in Ukrainian].
- Mirchuk, P.** (1953). *Ukrainska Povstanska Armiia, 1942–1952 [Ukrainian Insurgent Army, 1942–1952]*. Miunkhen: Tsyseron [in Ukrainian].
- Patryliak, I.** (2012). *Vstan i borys! Slukhai i vir... Ukrainske natsionalistychne pidpillia ta povstanskyi rukh 1939–1960 rr. [Get up and fight! Listen and Believe... The Ukrainian Nationalist Underground and the Insurgent Movement of 1939–1960]*. Lviv: Chasopys [in Ukrainian].
- Popp, R.** (2019). Stavlennia naselennia do diialnosti OUN i UPA u pershi po-voienni roky (na materialakh pidpilnykh zvitiv) [Public attitude towards organization of Ukrainian nationalists' (OUN) and Ukrainian Insurgent Army's (UPA) activities in the first postwar years (based on materials of secret reports)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriia Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 2/44, 270–286*. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.2/44.184679> [in Ukrainian].
- Khoma, V.** («Marko»). (2015). Informatyvnyi zvit za mm. kviten i traven 1947 r. [Informative report by April and May 1947]. In D. Prodanyk & V. Humeniuk (Comps.), *Litopys UPA. Nova seriia. T. 25: Kolomyiska okruha OUN. Dokumenty i materiialy. 1945–1952 – Litopys UPA. New Series. Vol. 25: Kolomyia district of the OUN. Documents and materials. 1945–1952* (pp. 106–143). Kyiv, Toronto: National Academy of Sciences of Ukraine (NANU), M.S. Hrushevskyy Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies; Litopys UPA Publishing House, State Committee for Archives of Ukraine, Branch State Archive of the Security Service of Ukraine [in Ukrainian].

Shukhevych, R. («Taras Chuprynka»). (2007). Do henezhy Ukrainskoi Holovnoi Vyzvolnoi Rady [On the Genesis of the Ukrainian Supreme Liberation Council]. In S. Bohunov, V. Danylenko, A. Kentii, S. Kokin, V. Lozytskyi, M. Posivnych (Comps.), *Litopys UPA. Nova serii. T. 10: Zhyttia i borotba «Tarasa Chuprynky» (1907–1950). Dokumenty i materialy – Litopys UPA. New Series. Vol. 10: The Life and Struggle of General "Taras Chuprynka" (1907–1950). Documents and materials* (pp. 335–347). Kyiv, Toronto: National Academy of Sciences of Ukraine (NANU), M.S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies; "Litopys UPA" Publishing House, State Committee for Archives of Ukraine, Central State Archive of Public Associations of Ukraine, Branch State Archive of the Security Service of Ukraine [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 24.03.2022 р.
Стаття рекомендована до друку 29.04.2022 р.*